

національного університету імені І. П. Котляревського.

Наукові інтереси: історія, методологія, технології мистецької (музичної) освіти у навчальних закладах різного типу.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR
SMIRNOVA Tetyana Anatoliivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the

Department of Theory and Methods of Art Education of IP Kotlyarevsky Kharkiv National University.

Circle of scientific interests: history, methodology, technologies of art (music) education in educational institutions of different types.

Стаття надійшла до редакції 21.08.2021

УДК 37(09) (477) «20/30»

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-199-63-68

ФІЛОНЕНКО Оксана Володимирівна –

доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4453-9887>

e-mail: oksana.filonenko02@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УКРАЇНІ У 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні, як і раніше, пріоритетом державної освітньої політики є створення умов для якісної підготовки педагогічних кадрів, здатних до творчої праці та професійного розвитку [4, с. 23]. Конструктивний пошук шляхів удосконалення системи підготовки вчителів неможливий без адекватної історико-культурної рефлексії генезису й основних тенденцій її формування у вітчизняній педагогіці 20-х роках ХХ століття, де мета і зміст підготовки майбутніх учителів визначався соціокультурними, економічними та суспільно-політичними чинниками детермінантами розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел засвідчує певну увагу сучасних дослідників до різних аспектів професійної підготовки вчителя. Вагомими історико-педагогічними дослідженнями розвитку вітчизняної системи професійної підготовки вчителя є праці С. Вітвицької [1], О. Глузмана [2], С. Дем'яненка [3], В. Лугового [5], В. Майбороди [6], Л. Медвідь [7] та ін.

Зокрема, В. Луговим [5] проведено фундаментальне дослідження становлення та розвитку професійно-педагогічної освіти в Україні. Автор розкриває сутність освіти і її місце в системі культури; генезис функцій освіти; робить елементарно-структурний аналіз та модель освіти; аналізує освітні технології та оцінки в освіті.

Тенденції розвитку університетської педагогічної освіти в Україні розглядає О. Глузман [2]. Його дослідження присвячені методологічній, історико-педагогічній, теоретичній і практичній розробці проблем

університетської педагогічної освіти. Проаналізовано сучасний стан і перспективи розвитку, досліджується досвід підготовки педагогічних кадрів в університетах України, запропонована програма підготовки випускників університетів до професійної діяльності.

Проблеми загальнопедагогічної підготовки вчителя в історії вищої школи (XIX – перша чверть ХХ ст.) досліджено Н. Дем'яненко [3]. Автор виділяє чотири етапи процесу загальнопедагогічної підготовки, процес становлення і розвитку, сутність, зміст, розробляє та обґрунтовує періодизацію процесу загальнопедагогічної підготовки, виявляє суперечності, провідні ідеї та подає теоретичні основи авторської концепції загальнопедагогічної підготовки учителя в сучасних соціально-економічних умовах.

Об'єктивний ретроспективний логіко-системний аналіз архівних матеріалів, педагогічної і політичної літератури з досліджуваної проблеми дало змогу Н. Дем'яненко виявити такі провідні тенденції, особливості і закономірності загальнопедагогічної підготовки XIX – першої третини ХХ ст.: загально педагогічна підготовка є загальною і єдиною для кожного вчителя, незважаючи на різну основну спеціальність; прагнення до забезпечення органічної єдності теорії і практики у загально педагогічній підготовці; започаткування основ багаторівневої загально педагогічної підготовки; упровадження ідей інтеграції та диференціації у систему та зміст загально педагогічної підготовки вчителя; професіоналізація загально педагогічної

підготовки вчителя; педагогізація навчально-виховного процесу педвузу, що полягала в багатопредметності педагогічного циклу і різноманітності видів практики; наявність різних видів педагогічної практики і їх взаємообумовленість; створення зразкових, дослідних навчально-виховних закладів та педагогічних комплексів; організація педвузу як педагогічного центру регіону з метою систематизації й управління всім комплексом впливав на формування особистості вчителя і учнів; різноманітність форм і методів опанування майбутнім учителем основ педагогічної майстерності, введення елементів педагогічної техніки в довузівську, вузівську та післявузівську підготовку; зростання в кінці досліджуваного періоду виховного аспекту в підготовці вчителя [3].

Здобуття Україною незалежності й орієнтація на демократичний курс, процеси інтеграції у міжнародне культурно-освітнє співтовариство дозволили сучасним дослідникам доторкнутися до багатьох маловідомих сторінок вітчизняної історико-педагогічної спадщини, зокрема, періоду 20-х років ХХ століття, що характеризується справжнім національним піднесенням та має багато аналогів із сучасним етапом розвитку суспільства й освіти, як соціального феномену. Водночас історіографічний огляд наукової літератури засвідчив, що проблема становлення системи професійної підготовки вчителя в історії вітчизняної педагогіки потребує подальшого вивчення.

Мета статті – розкрити організаційні та змістові аспекти становлення професійної підготовки вчителів України у 20-х роках ХХ століття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Події 1917 року, як зазначає О. Глузман, змінили не тільки соціальний лад, але й поставили на повістку дня створення нової школи з новими педагогічними кадрами університета. Незалежна Україна робила перші кроки в організації підготовки національних педагогічних кадрів. Програмним документом стала декларація Генерального секретаріату від 26 червня 1917 року, в якій визначались основні заходи, спрямовані на розвиток національної школи і підготовку для неї кадрів [2, с. 29].

З 1919 року в Україні розпочалася перебудова педагогічної освіти і закладання основ вищої педагогічної школи, головним завданням якої було підготовки не просто вчителів, а вчительських кадрів нового суспільства, оскільки розв'язання цієї проблеми пов'язувалося із створенням нової школи. Народний комісаріат освіти України організував підготовку і перепідготовку

вчительських кадрів. Так, у педагогічні навчальні заклади відбирали слухачів з числа робітників, селян-бідняків, залучаючи насамперед комуністів та комсомольців, колишніх воїнів Червоної Армії [7, с. 262].

Нарком освіти України розробив спеціальну інструкцію про реорганізацію навчального процесу в вчительських семінаріях та інститутах, головними положеннями якої були: ознайомлення з історією революційного руху, історією побудови соціалізму, введення ручної праці, образотворчого мистецтва, курсу українознавства; ознайомлення з найбільш практичними методами дослідження здібностей учнів, розвитку в майбутніх учителів любові до продуктивної праці; ознайомлення їх не лише в теорії, а й на практиці з методами створення самоврядування у школі.

На початку 20-х років ХХ століття в Україні розпочинається інтенсивне формування і розвиток системи вищої педагогічної освіти. Велися серйозні дискусії щодо того, на модель якого вищого навчального закладу повинна орієнтуватися Україна при створенні своєї національної системи вищої освіти. У цей період вперше було поставлене завдання надати вчителю доступ до цілющого джерела науки – університетської освіти, водночас наблизити університетську науку до села – у кожному місті України відкрити університет.

Нова концепція практицизму і професіоналізму знайшла своє віддзеркалення в рішенні наради «Про реформу вищої школи» (1920 р.), яке передбачало створення у вузах вузькоспеціалізованих факультетів з трирічним терміном навчання. Оскільки створити університети без відповідної бази було неможливо, рекомендували почати з організації педагогічних факультетів. Необхідність створення педагогічних факультетів в університетах диктувалася потребою народної освіти, підвищення якості підготовки вчителів. Це положення розповсюджувалося і на університети: замість філологічного і природничого факультетів повинен бути створений педагогічний з різними спеціалізаціями. Це було віддзеркаленням тенденції розвитку вищої освіти за рубежом, пов'язаної з появою на початку ХХ століття педагогічних факультетів в деяких американських університетах. Передбачалося, що у процесі реорганізації університетів вдасться визначити профіль випускників, розробити нові навчальні плани і програми, ввести суспільні дисципліни, підготувати нові професорсько-педагогічні кадри.

Зауважимо, що з часу проголошення незалежності в Україні, незважаючи на складні умови, було багато зроблено в організаційному

плані для підготовки національних педагогічних кадрів, і, перш за все, створювалася система педагогічних закладів, плани яких були спрямовані на підготовку учителів для національної школи.

У 1920–1921 роках для забезпечення вчителями усіх типів шкіл, вищих жіночих курсів, вчительських інститутів і семінарій було створено нову форму вищого навчального закладу – інститути народної освіти (ІНО), які до 1925 року були педагогічними навчальними закладами. Варто наголосити, що, розпочавши у 1921 році створення на основі старих університетів Інститутів народної освіти, нарком освіти України особливу увагу приділяв підготовці вчителів. На базі факультетів соціального виховання формувалися нові інститути соціального виховання, які незабаром були перетворені у педагогічні інститути. Цей інститут став вищою педагогічною установою, що готувала працівників освіти для всіх галузей освітньо-виховної роботи. Київський, Харківський, Одеський, Кам'янець-Подільський університети, Ніжинський історико-філологічний інститут, Катеринославський, Глухівський, Вінницький, Миколаївський, Чернігівський, Житомирський, Херсонський педагогічні інститути, вищі жіночі курси (Київ, Одеса, Харків) були реорганізовані в Інститути народної освіти, а вчительські семінарії – у вищі педагогічні курси. У 1920–1922 роках учителів готували 13 інститутів народної освіти [1, с. 307–308].

Цільове призначення інститутів народної освіти – підготовка вчителів не лише для загальноосвітніх шкіл, а й для професійних шкіл, працівників бібліотек, дитячих позашкільних установ. Факультети соціального виховання готували кваліфікованих педагогів-колективістів, організаторів дитячого колективу. Факультет професійної освіти складався з трьох відділень: сільськогосподарського, індустріального і соціально-економічного. Тут готували педагогів, керівників профшкіл, шкіл ФЗН і частково технікумів. Його випускники мали бути фахівцями з однієї з галузей господарства і одночасно педагогами. Комплектували факультети так: на перший курс основного відділення приймали тих, хто закінчив профшколу, на другий курс – випускників технікумів зі стажем практичної роботи; на третій випускників інститутів. Факультети профосвіти діяли в Києві, Катеринославі, Одесі, Харкові. Термін навчання на цих факультетах до 1924 році був трирічним; водночас структура і типи інститутів в Україні були різними.

Позитивним було те, що Радам ІНО, викладачам було надано відносну свободу у

підготовці програм і планів, у виборі підручників і методів.

В цей період на допомогу вчителям почали виходити перші педагогічні журнали: «Народна освіта» (м. Київ), «Життя і школа» (м. Миколаїв), «Нова школа» (м. Полтава), «Освіта» (м. Чернігів), в яких публікувалися статті з досвіду передових педагогів і діячів народної освіти – С. Шацького, П. Блонського та ін. Це показує, що зміст і функції підготовки вчителів були тісно пов'язані з вимогами шкільної практики.

Діючі інститути не могли забезпечити потребу в учительських кадрах, тому педагогічні технікуми і семінарії були реформовані в трирічні курси, що мали стати центрами не тільки підготовки, а й підвищення кваліфікації вчителів. Вони функціонували при учительських інститутах, жіночих єпархіальних училищах, гімназіях, вищих початкових школах та комплектувались так само, як ІНО. Одночасно створювалися робітфаки, які готували робітників і селян до навчання у вищих закладах освіти.

Тимчасові вищі педагогічні курси, інститути фізико-математичних наук, інститути гуманітарно-суспільних наук, академії теоретичних знань і інститути народної освіти були різними «експериментальними формами» вищої освіти в період з 1920 по 1933 роки.

У той час був дуже великий вплив та контроль за роботою вищих навчальних закладів мали партійно-радянські органи. І як наслідок Комісаріат освіти ліквідовуючи все негативне, що було в університетах, став на позиції ліквідації самих університетів. Зокрема в 1920 році Наркомпрос України ліквідував університети в Києві, Харкові, Одесі, Катеринославі і Сімферополі. Почався етап затвердження військово-комуністичного стилю управління вищою освітою.

Прямими спадкоємцями ліквідованих університетів стали і тимчасові вищі педагогічні курси, які з 1917 по 1920 рр. здійснювали активну роботу з підготовки учительських кадрів. Тимчасові вищі педагогічні курси створені на базі історико-філологічних і фізико-математичних факультетів виявилися установами нежиттєздатними. Студенти фізико-математичних факультетів, що проявили схильність до технічних дисциплін, переходили у відповідні групи спеціальних індустріально-технічних інститутів.

Наступним етапом розвитку освіти в Україні стало впровадження нових організаційних форм і методів підготовки вчительських кадрів (1921–1928 роки).

Влітку 1922 році відбулася Перша Всеукраїнська нарада з питань освіти. А 22 листопада 1922 році уряд прийняв постанову

«Про введення в дію Кодексу законів про народну освіту» і встановив структуру, мету, систему народної освіти в Україні. На підставі вказаного кодексу в 1923 році у вищих закладах освіти були створені предметні комісії, куди входили викладачі і студенти. Їх завданням була підготовка навчальних планів, нових методик навчання. При ректораті працювали бюро, а при них комісія для здійснення контролю за дисципліною. Всі заклади вищої освіти працювали на основі тимчасового положення, яке передбачало три форми контролю: поточний – перевірка відвідування, періодичний – заліки з обов'язкового мінімуму знань, та індивідуальний (контроль здійснювався контрольно-методичною комісією). Основними формами занять були лекції, практичні, практикуми.

Тимчасове положення – це основний документ вищого педагогічного закладу, який визначав усі сфери його діяльності. Пізніше, в червні 1927 року, постановою уряду було затверджено Положення про інститути УРСР.

Для становлення і розвитку вищої педагогічної школи велике значення мала друга Всеукраїнська конференція з педагогічної освіти (22–28 липня 1923 року), третя Всеукраїнська педагогічна конференція з педагогічної освіти (27 жовтня 1924 року). На конференціях піднімалися питання про поліпшення якісного складу вчительства, перегляд у мережі педагогічних навчальних закладів.

На подальший розвиток вищої педагогічної освіти України вплинули рішення партійної наради з питань народної освіти, що обговорила проблеми підготовки вчительських кадрів, а також Всесоюзної наради наркомів освіти з питань узгодження організаційних форм навчальної діяльності (1924 року).

У зв'язку з впровадженням обов'язкових початкового і семирічного всеобучу значно зросла потреба в учительських кадрах. Згодом було розроблене «Положення про дворічні курси для підготовки робітників і селян для вступу в ІНО». Такі курси існували у Києві і Харкові; курсанти вивчали 12 предметів: російську й українську мови, математику, природознавство, фізику, іноземну мову, географію, соціоекономічний мінімум, анатомію, радянську систему освіти, педпрактику, клубну роботу. Кожна партійна чи комсомольська організація мала право рекомендувати студентів до вступу, але були встановлені вступні норми для різних соціальних категорій. Кожний вищий навчальний заклад мав свої плани і програми. Навчальні плани складали факультетські комісії і затверджувалися на правлінні

інституту. Кількість циклових комісій визначала факультетська комісія. Основними формами навчання були: лекція, лабораторно-практичне заняття, екскурсія, семінар, диспут, конференція, реферат, практика

Після закінчення трирічних курсів, крім свідоцтва, видавалася характеристика-направлення. У багатьох випадках дипломи захищали після закінчення вже двох-трьох років роботи. З метою поліпшення підготовки вчителів при педагогічних закладах створювались навчально-допоміжні установи, які за положенням 1927 року мали такі завдання: а) всебічне вивчення дітей з боку біологічного і соціального; б) наукова перевірка нових методів навчання; в) налаштування студентів на педагогічне виробництво; г) підготовка студентів до вирішення практичних завдань; д) часткове проведення педпрактики [3, с. 118].

З 1923 по 1928 роки у республіці здійснювалась українізація педагогічних навчальних закладів. Наркомос України встановив для кожного вищого навчального закладу термін цілковитої українізації (зокрема, для педагогічних інститутів це 1927–1928 роки). Викладачів, які не могли перейти на викладання українською мовою, звільняли. Інститутів з українською мовою викладання було: у 1923 р. – 30,8%, 1924 – 39,0%, 1925 – 33,3%, 1926 – 40,7%. У 1921–1928 роках в Україні велика увага приділялась зміцненню професорсько-викладацького складу.

На базі факультетів університетів були створені інститути фізико-математичних наук, а історико-філологічні факультети були перетворені в інститути гуманітарно-суспільних наук. Також виникли нові вищі учбові заклади – Академії теоретичних знань, що склалися з інституту суспільних наук і інституту фізико-математичних наук.

Із зростанням потреби у великій кількості вчительських кадрів У 1928 році у м. Харкові створено Всеукраїнський заочний інститут народної освіти для підготовки та підвищення кваліфікації вчителів з терміном навчання – 4 роки. Зрозуміло, що на навчання зараховували насамперед комуністів та комсомольців, які працювали в народній освіті не менше одного року.

У березні 1929 року уряд прийняв постанову «Про підготовку викладачів у педвузах і педтехнікумах і перепідготовку вчителів», у якій визначалися недоліки педагогічної освіти. У цьому ж році була проведена Четверта Всеукраїнська Конференція (1929 року), яка у справі педагогічної освіти визначила, що система підготовки педагогічних кадрів потребує значного поліпшення. На конференції

встановлено, що Інститути народної освіти слід визнати єдиним навчальним закладом для підготовки учителів.

У 1930 році на базі відповідних факультетів інститутів народної освіти створені інститути професійної освіти, що випускали викладачів для технікумів, шкіл ФЗУ, робфаків. На базі факультетів соціального виховання створювалися інститути соціального виховання, які готували вчителів для загальноосвітніх шкіл, позашкільних працівників тощо. Незабаром інститути соціального виховання були перетворені в педагогічні інститути.

Поряд з тим, у Київському інституті соціального виховання, який було створено на основі постанови РНК України в серпні 1930 року, відкрили шкільний факультет з такими відділами: суспільствознавчий (підвідділи: соціально-економічний, мови й літератури); техніко-математичний; агробіологічний; дошкільний; дефектологічний; позашкільний.

Спочатку були два типи педагогічних шкіл – технікуми та інститути народної освіти з трьома факультетами – соціального виховання, професійної освіти та політичної освіти, але більшість інститутів складалася з одного або двох факультетів, і лише Харківський інститут мав всі три факультети. Згодом конструкція цих шкіл прийняла деякі зміни. А саме, конференція, що відбулася 25–27 січня 1930 року, поділила педагогічні школи на три основні групи:

– індустріально-педагогічні інститути, що готуватимуть учителів для шкіл фабрично-заводського учнівства, професійних шкіл, технікумів, робітничих факультетів, вечірніх робітничих університетів та курсів. Курс – 4-річний;

– інститути соціального виховання, що готуватимуть керівників другого концентру трудових шкіл і установ політичної освіти, вихователів дефективних дітей з вадами психофізичного розвитку та дошкільного виховання. Курс – 3-річний. Інститут соціального виховання поділявся на такі факультети: шкільний, позашкільний, педолого-педагогічний;

– педагогічні технікуми, які готували учителів-груповодів для 1-го концентру трудових шкіл. Курс – 3-річний. Технікуми поділялися на шкільні, дошкільні, фізичної культури та індустріальні, що готували керівників виробничого навчання [14, с. 769–770].

У 1929–1930-і роки розгорнулася дискусія, присвячена проблемам педагогіки, психології. Вона, певною мірою, позитивно вплинула на

психолого-педагогічну підготовку вчителів, активізувавши її.

Період з кінця 1920-х років позначається сумнозвісним розгулом «сталінської педагогіки», коли піддавалися анафемі не тільки соціологія, кібернетика, педагогіка і психологія, генетика і педологія, а творчість, ініціатива, педагогічна самостійність. Така атмосфера застою призвела до поступового утвердження у практиці школи, зокрема вищої педагогічної, одноманітних форм і універсале методів навчання і виховання, застосування їх без урахування потреб і інтересів учнів та студентів [6, с. 35].

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, 20-ті роки ХХ століття були часом бурхливого розвитку української культури й освіти, період національного ренесансу. З'ясовано, що мета і зміст підготовки майбутніх учителів у цей період визначався соціокультурними, економічними та суспільно-політичними чинниками детермінантами розвитку суспільства. У 20-ті роки ХХ століття були сформовані найважливіші компоненти підготовки національних учительських кадрів. Постійно велися пошуки нових форм та методів, створення інноваційних технологій підготовки вчителів, що в цілому привело до вдосконалення всієї системи підготовки педагогічних кадрів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Вітвицька С. С. Практикум з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник / С. С. Вітвицька. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 396 с.
2. Глузман А. В. Краткий очерк университетского педагогического образования в Украине / А. В. Глузман. Киев: Институт педагогики и психологии профессионального образования АПН Украины, 1997. 102 с.
3. Дем'яненко Н. М. Загальнопедагогічна підготовка вчителя в Україні (XIX – перша половина ХХ ст.) / Н. М. Дем'яненко. Київ, ІЗІМН, 1998. 328 с.
4. Жорова І. Я. Професійний розвиток учителя в історико-педагогічних дослідженнях / І. Я. Жорова. Актуальні проблеми сучасних історико-педагогічних досліджень шкільної освіти: збірник тез XIV Всеукраїнської історико-педагогічної науково-практичної конференції. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2014. С. 23–24.
5. Луговий В. І. Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку / В. І. Луговий; за ред. акад. О. Г. Мороза. К. : МАУП, 1994. 196 с.
6. Майборода В. К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917–1985) / В. К. Майборода. К. : Либідь, 1992.
7. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні. Навч. посіб. / Л. А. Медвідь. К. : Вікар, 2003. 335 с.

8. Сірополко С. Історія освіти в Україні / С. Сірополко. К. : Наук. думка, 2001. 912 с.

REFERENCES

1. Vitvyts'ka, S. S. (2005). *Praktykum z pedahohiky vyshchoyi shkoly*. [Practicum on higher school pedagogy]. Kiev.
2. Gluzman, A. V. (1997). *Kratkiy ocherk universitetskogo pedagogicheskogo obrazovaniya v Ukraine* [A brief outline of university pedagogical education in Ukraine]. Kiev.
3. Dem'yanenko, N. M. (1998). *Zagal'нопedagogichna pidgotovka vchytelya v Ukraini (XIX – persha tretyna XX St.)* [General pedagogical training of teachers in Ukraine (XIX – first half of XX century)]. Kiev.
4. Zhorova, I. Y. (2014). *Profesiyyny rozvytok uchytelya v istoriko-pedahohichnykh doslidzhennyakh*. [Professional development of a teacher in historical and pedagogical research]. Kyiv.
5. Luhovyy, V. I. (1994). *Pedahohichna osvita v Ukraini: struktura, funkcionuvannya, tendentsiyi rozvytku*. [Pedagogical education in Ukraine: structure, functioning, development tendencies]. Kiev.
6. Mayboroda, V. K. (1992). *Vyshcha pedahohichna osvita v Ukraini: istoriya, dosvid, uroky (1917–1985)*. [Higher pedagogical education in Ukraine: history, experience, lessons (1917–1985)]. Kiev.

7. Medvid', L. A. (2003). *Istoriya natsional'noyi osvity i pedahohichnoyi dumky v Ukraini* [History of national education and pedagogical thought in Ukraine]. Kiev.

8. Siropolko, S. O. (2001). *Istoriya osvity v Ukraini* [History of education in Ukraine]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ФІЛОНЕНКО Оксана Володимирівна –

доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: розвиток освіти й педагогічної думки в Україні у другій половині XIX–XX столітті.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

FILONENKO Oksana Volodymyrivna – Doctor of Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Chair of Pedagogics and Management in Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Teacher Training University.

Circle of scientific interests: development of education and pedagogics in Ukraine in the 2nd half of the 19th – 20th centuries.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2021 р.

УДК 378.147.091.33:78 (493)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-199-68-74

ЧЕРКАСОВ Володимир Федорович –

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9112-3468>

e-mail: cherkasov_2807@ukr.net

ЗАГАЛЬНА МУЗИЧНА ОСВІТА ДІТЕЙ І МОЛОДІ В КОРОЛІВСТВІ НІДЕРЛАНДИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Освітня система Королівства Нідерланди (Голландія) характеризується демократичністю, відкритістю, доступністю та новаторством. За значенням індексу якості життя Амстердам посідає десяте місце у світі. Ця країна на десятки років раніше від більшості європейських країн почала впроваджувати новітні підходи в організації освітньої системи, зокрема стосовно художньо-естетичного виховання молоді. Система загальної музичної освіти Нідерландів має сталі традиції, перевірені форми й методи роботи з опанування європейськими і світовими культурними цінностями. За такої ситуації обґрунтування процесу змісту й організації загальної музичної освіти в Королівстві

Нідерланди у контексті європейській і світових тенденцій є актуальним і своєчасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз джерел педагогічного та мистецького спрямування засвідчує, що вітчизняними та зарубіжними науковцями, з-поміж яких Т. Кристопчук, Л. Масол, Г. Ніколаї, О. Олексюк, О. Ростовський, А. Сбруєва, С. Сисоева, Л. Халецька, В. Черкасов, І. Ярмач, із різних позицій досліджено та розкрито ті чи ті питання становлення й розвитку загальної музичної освіти в країнах Західної Європи. Тематика пропонованого наукового пошуку значно доповнює дослідження названих авторів, уможливує усвідомлення тенденцій розвитку загальної музичної освіти дітей і молоді в Королівстві Нідерланди.

Мета статті – обґрунтування тенденцій розвитку загальної музичної освіти в